

Den Administrative Styregruppe for
Social- og Specialundervisnings-
området i den midtjyske region

Afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. tegnsprogs- indsatser til børn og unge med et varigt høretab

KKR Midtjylland

April 2023

Indhold

Opsamling.....	3
Indledning.....	3
Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen	4
Proces og metode.....	4
TEMA 1: Koordination og samarbejde.....	5
Formål med beskrivelsen.....	5
Kommunerne i den midtjyske regions oplevelse af behov for tegnsprogsindsatser	5
Kommunerne i den midtjyske regions aktuelle koordinering	6
TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen	8
Formål med beskrivelsen.....	8
Kommunerne i den midtjyske regions fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser	8
Kommunerne i den midtjyske regions fremadrettede organisering af indsatserne	8

Opsamling

Denne centrale udmelding omfatter børn og unge med varigt høretab med behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)², og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog. De 19 midtjyske kommuner oplever overordnet set følgende om aktuelle forhold og indsatser for målgruppen:

- Der er et begrænset antal i børn og unge i målgruppen og flere kommuner har ikke været i kontakt med målgruppen i mange år
- Som angivet i den Centrale Udmelding, oplever kommunerne et fald i efterspørgslen på højt specialiserede tegnsprogsindsatser, hvilket skyldes, at størstedelen af børnene med varigt høretab profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)
- Kommunerne forventer, at behovet for tegnsprogsindsatser fortsat vil falde grundet ny udvikling af høreteknologi mv.
- Der er etableret et godt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere, som de audiologiske afdelinger, kommunikationscentre, de højt specialiserede tilbud m.fl.
- Eksterne samarbejdspartnere kontaktes, når kommunerne mangler kendskab til målgruppen eller indsatser i egen kommune
- KL's Koordinationsforum følger løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede

I forhold til den fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser fremhæver kommunerne:

- De specialiserede tilbud kan fortsat tilrettelægges indsatserne og tilpasse kapaciteten, så behov hos målgruppen efterkommes
- Det gode rammeaftalesamarbejde mellem kommunerne og Region Midtjylland, som fortsættes i regi af KKR Midtjylland og DASSOS
- Der kan udfærdiges en skabelon til en "køreplan" i form af en oversigt til kommunerne, som på en overskuelig måde viser, hvordan en kommune kan håndtere en indsats for målgruppen
- Der kan etableres et netværk på tværs af kommunerne for at sikre videndeling på høreområdet
- Der kan etableres et landsdækkende vidensmiljø på høretabsområdet, som sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne ift. fx teknologi, metoder mv.
- Der kan etableres et nationalt register over, hvor mange der er i målgruppen, og hvilke tilbud der benyttes

Indledning

Social- og Boligstyrelsen udsendte den 27. september 2022 en Central Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *tegnprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*. Social- og boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger på målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i den midtjyske region afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og Boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *tegnprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*, forbi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad

koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Efter afrapportering til Social- og Boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til målgruppen.

Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i den midtjyske region.

Social- og Boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*. Social- og boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med varigt høretab med behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI), og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog. De højt specialiserede tegnsprogsindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Proces og metode

Social- og Boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i den midtjyske region dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatserne. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt har kommunerne i den midtjyske region haft en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne.

I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i den midtjyske region, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen/indsatsen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det faglige arbejde med indsatsen/målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde ift. indsatsen og med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været tale- og hørekonsulenter, ledere af PPR, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for det afholdte dialogmøde blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.

På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret to fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer:

- Tema 1: Koordination og samarbejde
- Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Efter dialogmøderne har der været følgende proces:

- Deltagerne fra dialogmødet er blevet bedt om supplere empirien indsamlet på dialogmøderne ved også at lave en skriftlig afrapportering på spørgeguiden.
- Udkast til afrapportering på Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i den midtjyske region

- Afrapporteringen er behandlet i DASSOS den 11. april 2023
- Afrapporteringen er godkendt i KD-Net Midtjylland den 14. april 2023
- Afrapporteringen er godkendt i KKR Midtjylland den 26. april 2023
- Afrapporteringen er sendt til godkendelse i de midtjyske kommuner i perioden den 1. maj – 31. august (forlænget periode p.g.a. sommerferie i juli)

Nedenfor beskrives kommunerne i den midtjyske regions koordination og samarbejde samt fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen med udgangspunkt i Social- og Boligstyrelsens Centrale Udmelding og de to temaer heri.

TEMA 1: Koordination og samarbejde

Formål med beskrivelsen

Social- og Boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres tegnsprogsindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab?

Kommunerne i den midtjyske regions oplevelse af behov for tegnsprogsindsatser

Kommunerne i Midtjylland påpeger, at det er et meget begrænset antal børn og unge med et varigt høretab, der ikke profiterer af høreteknologi og CI, som har behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Antallet af børn og unge i målgruppen fra den Centrale Udmelding, som kommunerne kommer i kontakt med, varierer naturligt efter kommunestørrelse. Flere kommuner fortæller, at det er mange år siden, at de har haft børn og unge i målgruppen for den centrale udmelding. Dette hænger også sammen med, at størstedelen af børn og unge med varigt høretab profiterer af høreteknologi og CI.

Kommunerne bekræfter desuden billedet af vigende efterspørgsel efter højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som Social- og Boligstyrelsen også angiver i den Centrale Udmelding.

Eksempel - citat fra Aarhus Kommune:

”Ja, efterspørgslen i Aarhus er vigende. Jeg har arbejdet hos PPR i 8 år, og der har kun været ét barn, som vi vurderede tegnsprogsafhængig. Der er ikke længere et tegnsprogstilbud i Aarhus. Dermed er der også manglende kendskab til målgruppen og barnet modtager ikke de nødvendige indsatser, da ingen skoler tilbyder undervisning på tegnsprog.”

Under dialogmødet nævnte en kommune, at der forekommer flygtningebørn, som ikke har haft høreapparat, før de kom til Danmark, eller hvor det ikke er blevet opdaget, at barnet har et høretab. Her kan der blive behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Kommunerne i den midtjyske regions aktuelle koordinering

Når kommunerne kommer i kontakt med et barn eller en ung med varigt nedsat høretab, er anledningen oftest et journalnotat fra audiologisk afdeling. Som beskrevet i den Centrale Udmelding indgår alle børn og unge under 18 år med høretab i et AVT-forløb på audiologisk afdeling. De audiologiske afdelinger beslutter i samarbejde med forældrene, om børnene/de unge skal have indopereret CI eller kan profitere af anden høreteknologi.

Eksempel på procedure¹:

Når et barn med høretab indstilles til PPR, sker det ofte ved henvendelse fra audiologisk afdeling. PPR modtager her et notat fra audiologisk afdeling.

Notatet gennemlæses af en tale-hørelærer, og forældrene kontaktes inden for 14 dage fra modtagelsen. Fra PPR tilbydes forældrene et møde med PPR og institution/skole, hvor vi informerer om PPR's tilbud og afklarer familiens og barnets videre behov.

Tilbuddet fra PPR er primært råd og vejledning fra tale-hørelærer – tværfagligt ved behov - altid med sigte på at give barnet de bedste udviklingsbetingelser. Efter det indledende møde kan tilbuddet fra PPR bestå i:

- Vejledning i gode lyttemiljøer både i hjem og i institution/skole
- Vejledning i gode lyttebetingelser. Hvordan giver vi barnet med høretab de bedste betingelser for at lytte og forstå?
- Sparring på hvordan barnet kan øge / forbedre sin kommunikation med andre voksne og børn, så dets muligheder for at deltage på lige vilkår forbedres.
- Vejledning/sparring til skolen fra Center for døvblindhed og høretab (VISO/KaS) (formidlet gennem PPR)
- Bistår skolerne i at ansøge om høretekniske hjælpemidler
- Sparring til talehørekonsulenten hos audiologisk afd.
- Information om mulighed for deltagelse i netværksgrupper for børn med høretab i 3.-10- klasse under CFH/ISHD. Dette skal forældrene selv tilmelde sig.
- (Information om potentielle relevante foreninger relateret til høretab)

Forældrene informeres om at henvendelser efter endt forløb kan ske gennem dagtilbud / skole

Når indsatsen er færdig, gøres sagen passiv.

Hvis der er indsatser i gang, laver talehørelæreren opfølgning hvert halve år. For førskolebørn. For skolebørn aftales det fra sag til sag, hvor ofte opfølgning skal finde sted.

¹ Eksemplet tager udgangspunkt i praksis i Favrskov Kommune, men de fleste kommuner har en lignende procedure.

Kommunernes PPR er hovedaktør i indsatsen og samarbejder med række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet. Ud over barnets familie, er de typiske aktører, der inddrages i indsatsen med barnet/den unge, følgende:

- Audiologisk afdeling
- Tale-hørekonsulenter/pædagoger i kommunerne
- Øre, næse – og halslæge
- Skole-dagtilbudsområdet
- Familieafdelingen
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Kommunikationscentre
- VISO-KaS - Hørerådgivningen på Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD/CfH)
- CfH (Center for Høretab) og Center for døvblindhed eller høre (CFD)
- PPR-ledernetværk og faglige netværk for tale-hørekonsulenter og tale-hørelærere

Der er etableret et godt samarbejde med eksterne samarbejdspartnere, såsom de audiologiske afdelinger, kommunikationscentre, de højt specialiserede tilbud m.fl.

Generelt gælder, at alle kommunerne kan varetage den almene hørepædagogiske vejledning. Nogle kommuner genkender bekymringen fra den Centrale Udmelding om, hvorvidt børn og unge med varigt høretab får de nødvendige indsatser, men når kommunen mangler kendskab til målgruppen eller mangler indsatser i kommunen, kontakter kommunerne eksterne samarbejdspartnere i form af specialiserede tilbud. Dette både når det drejer sig om den overordnede målgruppe af børn og unge med et varigt høretab, og hvis der er tale om de få børn og unge fra målgruppen, der ikke profiterer af høreteknologi og CI, og som har behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

En typisk henvendelse til kommunerne om disse børn og unge vil komme fra audiologisk afdeling, når det her er konstateret, at barnet eller den unge ikke profiterer af CI eller anden høreteknologi, og at der derfor er behov for et alternativ til talesprog, som fx dansk talesprog eller anden tegn-støttet kommunikation². Som nævnt forekommer det meget sjældent, at børn og unge ikke profiterer af CI eller anden høreteknologi, hvorfor målgruppen er meget lille. Kommunerne forventer desuden, at behovet for tegnsprogsindsatser fortsat vil falde grundet ny udvikling af høreteknologi mv.

Slutteligt skal det nævnes, at KL's Koordinationsforum løbende følger udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede. På området for børn og unge med høretab bliver følgende tilbud fulgt: CDH – undervisning og behandling (Region Nordjylland), Center for høretab (Region Syddanmark) og Skolen på Kastelvej (Københavns Kommune).

Der bliver årligt udarbejdet en rapport, der sætter fokus på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, hvor formålet er at følge og potentielt udpege konkrete tilbud, hvor der er grund til at være bekymret for den fremadrettede bæredygtighed.

² Centrale Udmelding, sept. 2022: Side 5

TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og Boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede tegnsprogsindsats, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:

- 1) Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser?*
- 2) Hvordan sikres det fremadrettet, at børn og unge med et varigt høretab i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af tegnsprog?*

Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede tegnsprogsindsatser til stede til målgruppen?

Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:

- 1) Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

Kommunerne i den midtjyske regions fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser
Der er enighed blandt de midtjyske kommuner om, at der fortsat er behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser på landsplan, da der er en restgruppe af børn og unge med varigt høretab, der ikke profiterer af høreteknologi og CI.

Som et forslag til at tilrettelægge den fremadrettede tegnsprogsindsats på en mere bæredygtig måde, bør de højt specialiserede tilbud med indsatser rettet mod målgruppen af børn og unge med varigt høretab og behov for tegnsprogsindsatser opfordres til at fortsætte dialogen med kommunerne. Således kan det sikres, at indsatserne i større grad tilrettelægges og kapaciteten tilpasses, så behov hos målgruppen imødekommes.

Kommunerne i den midtjyske regions fremadrettede organisering af indsatserne

Kommunerne i Midtjylland udtrykker overordnet set tilfredshed med den nuværende organisering, hvor kommunerne samarbejder med diverse eksterne samarbejdspartnere, herunder de specialiserede tilbud målrettet målgruppen af børn og unge med varigt høretab.

Det kunne være fremmende for en øget og tilgængelig viden om høretabsområdet, at der arbejdes på at etablere et landsdækkende vidensmiljø på høretabsområdet, som sikrer løbende opdatering af viden på området og videreformidling til kommunerne ift. fx nyeste viden på høretabsområdet, herunder metoder, hjælpemidler mv. Det kunne fx være en national vidensportal, hvor nyeste viden om indsatserne på høretabsområdet formidles og gerne ud fra et via let tilgængeligt materiale og på en måde, som gør det let

omsætteligt for den fagprofessionelle. I tilknytning hertil kunne der etableres et netværk på tværs af kommunerne for at sikre videndeling på høreområdet.

Det gode rammeaftalesamarbejde mellem kommunerne og Region Midtjylland, som fortsættes i regi af KKR Midtjylland og DASSOS, er en oplagt ramme for fremadrettet at drøfte eventuelle fælles problemstillinger børn og unge med varigt høretab.

Der kunne endvidere laves en skabelon til en "køreplan" i form af en oversigt til kommunerne, som kan tages i brug, hvis en kommune får et barn eller en unge med varigt høretab og behov for tegnsprog som sit primære sprog. Det skal være en brugervenlig oversigt over de forskellige relevante aktører på høreområdet, samt hvilke aftaler, der er indgået, eller som kan indgås.

Slutteligt kunne der oprettes en form for nationalt register over, hvor mange der er i målgruppen defineret af Social- og Boligstyrelsen i den Centrale Udmelding, men også i målgrupperne "omkring". Registeret skal naturligvis overholde GDPR-lovgivning mv. Det kunne om muligt fremgå af registeret, hvilke tilbud børnene/de unge er visiteret til. Derved kan kommunerne få adgang til viden om, hvilke tilbud der besidder kvalifikationer på høreområdet. I dag har kommunerne blot indsigt i, hvilke tilbud børn og unge med høretab inden for egen kommunegrænse, benytter sig af. Kommunerne foreslår, at registeret er landsdækkende, og fx placeret hos aktuelle VISO-leverandører e.l.